"ADVANCED JOURNAL OF UNIVERSITY SCIENCE AND CREATIVE INNOVATIONS"

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA AXBOROT-KOMMUNIKATSION TEXNOLOGIYALAR(AKT)DAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Gaziyeva Nigora Shamsiddinovna[1], Kayumova Laziza[2]
[1]Angren universiteti "Pedagogika va psixologiya" kafedrasi katta o'qituvchisi
[2]Angren universiteti "Maktabgacha ta'lim" yo'nalishi 2-bosqich talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.17907487

Annotatsiya. *Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsiyalarsiz hech bir soha taraqqiyotini tasavvur qilib bo'lmaydi.Ayniqsa yosh avlodga ta'lim-tarbiya berishda zamonaviy axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan keng foydalanish eng dolzarb vazifalardandir.Maktabgacha ta'lim tizimini zamonaviy talablarga asoslangan holda tashkil etish ,bolani sog'lom va har tomonlama saviyali qilib voyaga yetkazish,ta'lim sifatini oshirishda AKT ning ahamiyati va pedagogik imkoniyatlar to'g'risida fikr yuritilgan.*
Kalit so'zlar: *ta'lim-tarbiya, o'yin, bola, axborot texnoligiyalari, video, annimatsiya, ijodkorlik.*

Abstract. *In today's world, it is impossible to imagine the development of any field without information and communication technologies and innovations. The use of modern information technologies in educating and upbringing the younger generation has become especially essential. This article discusses the importance of ICT and their pedagogical potential in improving the quality of education, organizing the preschool education system based on modern requirements, and fostering a healthy and well-developed child.*
Key words: *education and upbringing, game, child, information technologies, video, animation, creativity.*

Аннотация. *В современную эпоху невозможно представить развитие ни одной сферы без информационно-коммуникационных технологий и инноваций. Особенно важно широко использовать современные информационные технологии в процессе обучения и воспитания подрастающего поколения. В статье рассматривается значение АКТ их педагогические возможности вповышении качества образования, организации системы дошкольного образования на основе современных требований, а также в воспитании здорового и всесторонне развитого ребенка.*
Ключевые слова: *обучение и воспитание, игра, ребенок, информационные технологии, видео, анимация, творчество.*

Kirish. Zamonaviy dunyoda axborot-kommunikatsion texnologiyalar (AKT) hayotimizning ajralmas qismiga aylangan. Bolalar ham ilk bolalik davridan ushbu texnologiyalar bilan tanishmoqda. Ayniqsa, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun AKT imkoniyatlaridan to‘g‘ri va me’yorida foydalanish ularning bilim olish jarayonini samarali qilishda muhim ahamiyatga ega.

Bugun jadal rivojlanib borayotgan axborotlashtirish tizimi barcha sohalar qatori ta’lim sohasini ham qamrab olmoqda.O‘zbekiston Respublikasining Prezidentining “Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalari sohasini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 2018-yil 19-fevraldagi PF-5349-sonli hamda 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son “Raqamli O‘zbekiston-2030’’ kabi Farmonlari,maktabgacha ta’lim sohasini ta’lim jarayonlarida AKT dan keng foydalanish ta’lim sifatini ta’minlovchi vositalardan biriga aylanmoqda [1].

Axborot kommunikatsiya texnologiyalarining ta’limning ilk bosqichi bo‘lgan maktabgacha ta’lim sohasiga kiritilishi, - pedagog xodimlarni o‘z ustida ishlab, izlanuvchanlik va ijodkorlikni talab etadi. Texnika vositalari bilan to‘la jihozlangan, ko‘rgazmalarga boy xona boladagi iqtidor, qobiliyat va AKT dan foydalanishda kutilayotgan natijalar MTT da ta’lim sifati va bolani maktabga tayyorlash samaradorligini oshirish, erkin fikrlashi, dunyoqarashi kengligi, ota-ona bilan hamkorligini yanada mustahkamlash bilan afzal bo‘lib, MTT tizimini zamonaviy talablarga asoslangan holda tashkil etishdir.

AKT ning maktabgacha yoshdagi bolalar uchun afzalliklari.

1. Ta’lim jarayonini qiziqarli qilish - raqamli o‘yinlar va interaktiv dasturlar bolalarning diqqatini jalb qilib, o‘rganishni yanada qiziqarli vazifa aylantiradi.

2. Ko‘nikmalarni rivojlantirish - AKT yordamida bolalar mantiqiy fikrlash, diqqat, esda saqlash va texnik savodxonlik ko‘nikmalarini shakllantiradi.

3. Ijodiy faollikni oshirish - rassomchilik, musiqiy va hikoya yaratish kabi interaktiv dasturlar orqali bolalar ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi.

4. Individual o‘qishni qo‘llab-quvvatlash - har bir bolaning ehtiyojiga mos keladigan turli ko‘rsatmalar va topshiriqlar orqali o‘quv jarayonini shaxsiylashtirish imkoniyati.

AKT dan foydalanish imkoniyatlari:

- ta’limiy o‘yinlar va ilovalar (poytaxti ranglar, shakllar, hayvonlar va harflarni o‘rgatuvchi interaktiv o‘yinlar);
- audiovizual materiallar (matnlar, rasm va videolar orqali o‘quv kontentini yanada tushunarli va esda qolarli qilish);
- virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalar (oddiy tajribalarni amalga oshirish orqali nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog‘lash);
- maktabgacha yoshdagi bolalar uchun maxsus ishlab chiqilgan elektron kitoblar (o‘qish va hikoya tinglash ko‘nikmalarini rivojlantirish);
- ota-onalar va tarbiyachilar uchun onlayn platformalar (farzandning rivojlanishini kuzatish va yordam berish uchun resurslar).

Foydalanishda e’tibor berilishi kerak bo‘lgan jihatlar:

1. Vaqt me’yori - bolalar uchun AKT dan foydalanish vaqtini cheklash, ortiqcha ekran oldida o‘tirishning oldini olish.

2. Kontent nazorati - foydalanilayotgan dasturlar bolalar uchun xavfsiz va yoshga mos bo‘lishi kerak.

[1]LEX.UZ httpps://lex.uz

3. Faoliyatlarning muvozanati - AKT bilan ishlashni jismoniy o‘yinlar va ijtimoiy muloqot bilan muvozanatlash.

4. Boshqarilgan foydalanish - tarbiyachilar va ota-onalar boshqaruvida texnologiyalardan foydalanishni ta’minlash.

Respublikamiz maktabgacha ta’lim tashkilotlarida 5 ta markaz mavjud bo‘lib, bu markazlarning har birida bola faoliyat olib boradi. Rivojlantiruvchi markazlar tarbiyalanuvchilarning qiziqishlari, ehtiyojlari va yosh xususiyatlarini hisobga olib tashkil etiladi. Ushbu markazning asosiy maqsadi-bolalarning mustaqil faoliyatini rivojlantirish, ularning qiziqishlarini kengaytirish, ijodiy va intellektual salohiyatini shakllantirishdir. Ushbu markazlar quyidagilar:

1. Qurish,yasash va konstruksiyalash markazi
2. Til va nutq markazi
3. San’at markazi
4. Fan va tabiat markazi
5. Syujetli rolli o‘yin va sahnalashtirish markazi.

Qurish, yasash va konstruksiyalash markazi faoliyatida mantiqiy fikrlash, makon va shakl haqidagi tasavvurlar, son-sanoq, hajm, miqdor, vaqt va fazoviy tasavvurlar, geometrik shakllar, hisoblash materiallari yordamida mustaqil yoki guruh bo‘lib ishlaydilar. Qurish-yasash markazi uchun o‘yinlar “Uy quring” bu o‘yinda bolaga qurilish konstruktori yoki kublar beriladi. Rasmga qarab yoki o‘z tasavvurlari asosida uy, ko‘prik, maktab yoki boshqa inshootlar qurish topshirig‘i beriladi. “Kim balandroq minorani qura oladi?” o‘yinida guruhga bo‘linib, vaqt ichida balandroq minora qurish topshiriladi. O‘yin muvofiqlashtirish va jamoada ishlash ko‘nikmasini rivojlantiriladi.

Til va nutq markazi faoliyatida tarbiyalanuvchilarning og‘zaki va yozma nutqini rivojlanadi, so‘z boyligi oshiriladi, to‘g‘ri nutq madaniyatini shakllantirishga qaratiladi. Markaz faoliyatida bolalar suhbat qurishi,hikoya qilishi,she’r yod olishi,turli xil o‘yinlar o‘ynashi orqa til ko‘nikmalari rivojlanadi.

Nutq o‘stirish markazi uchun o‘yinlar “Kim gapirib beradi?” o‘yinida rasmli kitoblar asosida bolalar biror rasmga qarab hikoya tuzib berishadi. “Topib ayt” o‘yinida tarbiyachi biror so‘zni tavsiflaydi bolalar esa javob topadi.

San’at markazi bolalarni estetik didini shakllantirish, tasavvurlarini rivojlantirish, tasviriy va amaliy san’atga bo‘lgan qiziqishlarini oshirishga xizmat qiladi. Bu markazda bolalar turli rangdagi materiallar bilan ishlaydi, rasm chizadi, bo‘yaydi, haykalchalar yasaydi. San’at markazi uchun o‘yinlar “Ertakdagi qahramonlarni chizamiz” o‘yinida bolalar ertak eshitishadi va o‘sha ertakdagi qahramonlardan birini o‘z tasavvurlari bilan chizadilar. “Bo‘yash-sirli rasm” o‘yinida oldindan chizilgan konturli rasmlarni bo‘yash orqali bolalar tafakkur va didni rivojlantirilib, ranglarni to‘g‘ri tanlashga yo‘naltiriladi.

Fan va tabiat markazida tarbiyalanuvchilarning atrof-muhit,tabiat hodisalari va oddiy ilmiy tushunchalar,tajriba o‘tkazish ko‘nikmalari rivojlanadi. Bu markazda o‘simliklar, hayvonlar, tabiat hodisalari haqidagi bilimlar,urug‘ ekish, gul va o‘simliklarmi parvarishlash, yomg‘ir, shamol, quyosh haqida suhbatlar o‘tkazadi. Fan va tabiat markazi uchun o‘yinlar “Bir xil bargni top” o‘yinida bolalar bir xil rangdagi, shakldagi barglarni topishdi. Bu o‘yin orqali predmetni o‘xshashini va farqini aniqlaydi, tasavvurlari kengaytiriladi.

Syujetli rolli o‘yin va sahnalashtirish markazida bolalar ijtimoiy rollarni o‘zlashtirish, muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish ijodiy tafakkur va hissiy ifodani shakllantiriladi. “Do‘kon”,

“Shifoxona”, “Oshxona”, “Olia” kabi mavzularda ro‘l o‘ynaydi. “Do‘konchilik” o‘yinida biri sotuvchi biri xaridor rolida bo‘ladi. Pul birliklari, mahsulotlar yordamida muloqot qilinadi. “Shifokor va bemor” o‘yinida bolalar rollarni taqsimlab, shifokor va bemor o‘rtasidagi muloqotni tashkil etadi. Ushbu markazlarda AKT dan foydalanish maqsadga muvofiq bo‘ladi. Bu markazlarda bola tarbiyachi rahbarligida 10 daqiqa kompyuter savodxonligi oshirilib,raqamli smartfon va planshet bilan tanishib boriladi. Mashg‘ulotdan so‘ng bolani sog‘lom rivojlantirish uchun musiqali dam olish daqiqasini qilish kerak. Multimedia vositasida bolalarga ta’lim berish samaradorligini oshirish bilan birga aqliy,ijodlorlik kabi xususiyatlarini rivojlantirishda yordam beradi. Tarbiyachi rahbarligida bola POINT dasturi orqali turli narsalarni rasmini chizadi. AKT bolalarga interfaol ta’lim berish vositasi sifatida bolada yangi bilimlarni o‘zlashtirishda yordam beradi.

MTT dagi tarbiyachining yana bir imkoniyati – bu MTT yoshidagi bolalarning mustaqil ishi uchun topshiriqlar tayyorlash uchun materiallarning elektron shaklidir.Bolalar guruhga bo‘linib, “Xatoni top”, “Qo‘g‘irchoqni kiyintiramiz”, “Shaklni joylashtir”, “O‘xshashini top”, “Rasmni bo‘ya” kabi o‘yinlarni annimatsiya tasvirlar yordamida o‘ynasa mavzuga oid bilimlarni bola zo‘r qiziqish bilan o‘rganadi.

Xulosa o‘rnida shuni ta’kidlash joizki AKT dan foydalanish MTT ta’lim tizimida pedagogik jarayonni tashkil etish, bolada faollikni, tashabbuskorlikni, mustaqillikni shakllantirish, AKT dan foydalanib ta’lim sifatini oshirishda katta yordam beradi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) samarali foydalanish ta’lim jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi. AKT vositalari kompyuter, interfaol doska, planshet, multimedia materiallari, ta’limiy dasturlar bolalarning qiziqishini uyg‘otadi, ularning mantiqiy fikrlashi, tasavvuri va mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.Shuningdek, AKTdan foydalanish tarbiyachi faoliyatini yengillashtirib, mashg‘ulotlarni jonli, rang-barang va interfaol shaklda tashkil etishga imkon yaratadi. O‘z vaqtida va me'yorida qo‘llangan texnologiyalar ta’lim sifatini oshiradi, bolalarning individual rivojlanishini ta’minlaydi va zamonaviy pedagogik talablarga moslashishga yordam beradi. Axborot-kommunikatsion texnologiyalar maktabgacha yoshdagi bolalarni ta’lim jarayonida keng qo‘llanilishi ularning bilim olish, ijodiy fikrlash va texnik savodxonlik ko‘nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, AKT dan samarali va xavfsiz foydalanish uchun ota-onalar va tarbiyachilar mas’uliyatida to‘g‘ri vaqtni belgilash, yoshga mos kontent tanlash va faoliyatlarni uyg‘unlashtirish muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Prezidentining PQ-3261- Maktabgacha ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida 09.09.2017.
2. To‘raqulov.X.A Pedagogik tadqiqotlarda axboror intizomlari va texnologiyalari.T:Fan,2007.
3. www.gov,kaleria.ru(leader)Gossovet/d14.html.
4. Azizxo‘jayev N.V.Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.T.;2018-192
5. Apatova N.V.Maktabgacha ta’limda axborot texnologiyalari.-M.,1994.-127b.
6. www.mdo.uz
7. www.id.egov.uz